

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Tyrocinium Artis Oratoriæ Sacræ Et Profanæ

Moine, Joseph

Solodori, 1714

2. De Stylo oratorio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68834)

quibus hodie Christianorum usus jus in latino sermone consistendi tribuit, Ut: *Sacramentum*, *Pœnitentia*, *Eucharistia*, *Incarnatio*, &c. Horum aliqua latinis quidem jam fuerunt olim usitata, sed non in eo sensu, quem inter nos habent. 7. Quæ sint verba grandiora, consonantiora, &c. repete ex dictis L. I. c. 13. n. 2. Circa verba consonantiora longam disputationem instituit Emman. Thesaurus in Idea argutæ dictionis c. 4. ubi ait, illa verba meliùs sonare, quæ constant pluribus vocalibus gratiùs sonantibus, quales sunt A. O. E. & pluribus consonantibus sonoris, quales ait esse P. L. T. B. F. M. N. V. Z. G. contrà duriores vocat J. U. C. S. Q. R. X. H. Quæ & plura alia apud eundem videre licet, cui lubet. Hac in re ut cura aliqua probatur, ita superstitio rideatur; ego post diligentem lectionem aurium iudicio plus tribuerem.

 CAPUT II.

De Stylo oratorio.

Stylus.

1. **Q**uid est Stylus? Resp. Est certus character dicendi, quo quisq; utitur ad se explicandum. Idcirco tot Styli diversi reperiuntur, quot sunt, qui dicunt aut scribunt. Nascitur autem hæc diversitas partim ex discrepantia ingeniorum, partim

EX

ex varietate librorum, quos quilibet pro suo gustu familiaritè tractando sensim etiam imitatur. Ferè sicut corporum constitutio ex alimento provenit. Utcunq; tamen Stylus differat, bonus ad tres classes revocatur.

II. Quis Stylus est bonus? Resp. Qui Bonus rem quamlibet explicat verbis & modo, quibus oportet; ita scilicet dicendi methodum rebus accommodans, ut magnas gravi, mediocres temperata, humiles infima dictione pertractet. Cic. de orat. n. 100. *Is est eloquens, qui & magna graviter, & humilia subtiliter, & mediocria temperatè potest dicere.*

III. Quotuplex est Stylus bonus? Resp. Quotuplex. Non loquor hîc de Stylo historico, poëtico, epistolari &c. sed de solo oratorio, quem dixi esse triplicem. *Gravis* vocatur, qui constat verborum ornatâ copiâ, & sententiarum, non tumido, sed virili pondere. *Temperatus*, qui à gravi quidem stylo aliquantùm deflectit, non tamen ad vulgarem loquendi modum defluit: habet enim & numerum, & alia ornamenta oratoria. *Infimus*, qui ad familiarem loquendi modum propiùs accedit; nihilominus non caret ornatu aliquo minore, & industriâ moderatâ: lenioribus figuris est instructus, & sales ac eruditiones habet admixtas.

IV. Quis Stylus quibus materiis convenit? Resp. Genus Judiciale postulat initio verè-
cun- Quibus materiis conveniat.

cundiolem , sed instructum ſententiis ; in ſine acriorem. Deliberativum gravem in magnis , temperatum in mediocribus , infimum in rebus humilibus. Exornativum petit expolitum , argutum , verbis & ſententiis illuſterioribus inſignitum. Exordium elegantiam moderatam verborum & ſententiarum niteat. Narratio propius ad quotidianum ſermonem accedit ; habet tamen ea , quæ ſuavitatem ipſi dare ſuperius dixi. In Confirmatione ſtylus ſit vehementior , figuris illuſtratus , & motibus ornatus. Epilogus ſit omnium vehementiſſimus. In Elogiis ſit ſublimior , illuſtrior , & floribus ornatus , ut virtuti ſuus cultus augeatur. In quibusdam item Myſteriis , ut Nativitatis , Reſurrectionis, &c. In aliis gravis. In aliis temperatus & mixtus. Hodie approbationem refert ſtylus quorundam , licet paucorum , modeſtus , fluidus , pietatem redolens , & ferè ubiq; ſibi conſtans , qui neq; affectatus ſit , neq; vulgariter humilis. Quæ omnia non tam præcepta , quàm iudicium , experientiam , & obſervationem ex lectione exigunt. Cæterum quiſq; ſuum ingenium & captum conſulat , certuſq; ſit , illum ſtylum melius placiturum , ſi reliqua non deſint , qui dicentis naturæ proprius eſt : nam nimis exacta cura ſeſe cogendi ad aliquid alienum plerumq; non habet felicem ſucceſſum ; & imitari ſtylum alterius , niſi lon-

longo conatui adhibito tandem aliquid deberi possit, ferè perinde est, ac in theatro velle personam agere, quam quis non valet assequi.

v. Quis Stylus est vitiosus? Resp. 1. *Tumidus*; qui verbis & sententiis, ultrà quàm par est, inflatus ferè ubique adhibet nomina grandia, verba sesquipedalia, epitheta splendida, translationes audaces, sententias ampullis superbientes. Ut *Xerxes Persarum Jupiter pro Rege. Virgines oculorum pro Pupillis.* 2. *Obscurus*, qui 1. ex confusione rerum, perturbatione ordinis, nominum priorum multiplicitate, sensus perplexitate nascitur. 2. Ex metaphoris longè petitis. 3. Ex iisdem & Allegoriis coacervatis. Ut *modicus atq; opportunus translationis usus illustrat orationem, ita frequens obscurat, continuus verò in Allegoriam & Ænigma exit.* Quintil. L. 8. c. 6. 4. Ex duabus Metaphoris diversi generis conjunctis. 5. Ex sensibus concisis: *Brevis esse laboro, obscurus fio.* Horat. de Arte. Sed in hoc facile est remedium, si quis se non nihil magis explicet. Vitanda illa Sallustii brevitatis, & abruptum sermonis genus, in quo interdum sensus non completur. Ut etiam dictio copiâ materiæ & cogitationum nimiùm impleta, quam neque capaciores auditores satis assequuntur, nedum rudiores, pro quorum tamen instructione potissimùm conciones habentur. Per quod rursus non suadeo stylum prolixum & langu-

Vitia Seyli.

langu-

languidum, qui inutilia inculcat, ut auditor spatium nanciscatur cogitandi, sed ut pauca eligantur, & bene prudentérque exponantur. 3. *Servilis*. Ita voco illum, qui nihil audet suis verbis dicere, sed anxie venatur modos loquendi alterius, quem pluris aliis aestimat, nec tamen in contextu orationis assequitur. 4. *Pedestris*, humilis, repens, siccus, frigidus, quæ in idem recidunt, est is, qui præcisè est sermo, sed incultus, destitutus nimirum varietate & cultu Figurarum. Sententias idem habet steriles, utpote nullâ ingenii notâ insignes. Defectum insuper in verbis, quorum copiâ laborat, & propriam vim significandi nescit; substantivis frequenter pronomina jungit, &c. Quæ mera sunt indicia deficientis ingenii & lectionis. 5. *Nimiùm brevis*, qui vitiosè omnia contrahit in Incisa, & plura cogitanda relinquit, quàm dicat. Unde obscuritas oritur. 6. *Nimiùm prolixus*, qui ex opposito singula minutim & fusè prosequitur, explicat, variat, aliis verbis jam dicta repetit, Synonyma cumulat, quasi auditoribus diffideret. Quod vitium præcedente majus & molestius est. Breves plerumque nesciunt artem dilatandi. Prolixi carent judicio in feligendo, aut certè dicenda non præmeditantur. 7. *Puerilis*, qui frequens est in diminutivis, *Blandulus*, *bellulus*, &c. multus in descriptiunculis horti, rivi, &c. Sæpe attentionem

tionem exigit; præceptorum peritiam jactat; in re quavis levissima attrahit, ut cunq; eòdem spectantes, SS. Patrum & aliorum sententias; neglectis figuris sententiarum totus est in verborum figuris & vocabulorum lusu. 8. *Poëticus*, quo non tantum ille designatur, qui medios aut integros versus dicendo facit, quod vitandum monet Quintil. sed etiam qui dictionem, Poëtis propriam, in orationem transfert, introducendo deos, & personas abstractas, ut Paupertatem, Superbiam, &c. loquentem vel agentem (quod alii ne Poëtis quidem permittunt) multiplicando nimium Tropos, vix aliquid sine Metaphora vel Allegoria dicendo, plerisque substantivis Epithetum attribuendo, &c. 9. *Allegoricus*, priori affinis, qui præter Allegoriarum frequentiam Periphrasibus, adagiis, frigidis acuminibus indulget. 10. *Scholasticus*, qui nimis strictè præceptis oratoriis semper inhæret, ubi ratio nonnunquam liberiolem ab iis dictionem suaderet. Ipse Cicero non semper sequitur sua præcepta, ut fatetur L. 2. de Orat. n. 97. *Quasi vero non ea præcipiam aliis, quæ mihi ipsi desunt.* Itaque non nimis anxie cavendum, ne unquam à præceptis oratoriis recedamus, sed iis semel bene perceptis, & per habitum velut possessis, naturali eloquentiæ suus cursus liberior relinquendus, quemadmodum Quintil. L. 5. Instit. c. 10. dicit: *Retinende sunt*

sunt

sunt oratoria regula sine contentione, & applicanda eo intuitu, quo, qui scribit, non cogitat, quibus syllabis sit utendum. 11. *Miscellaneus*, qui sibi non constat, modò sublimis, modò repens; modò frigidus, modò acutus: verbo, qui ex virtutibus & vitiis styli coalescens fluctuat, nec eadem methodo constanter procedit. 12. *Antiquus*, qui nimis avidè undequaq; corrasas eruditiones antiquas in oratione densat. 13. *Dissolutus*, qui sine nexu & particulis fluctuat huc illuc, nec potest viriliter proposito insistere. 14. *Argutus*, qui plenus est argutiis dictionum, reconditis, & sæpe inanibus acuminibus. Hic stylus, uti contemnendus non est, ita luxuries ingenii prudentiâ & moderatione depascenda. Potissimùm in eo excedunt, qui famam ingenii captant; sed vel idcirco sæpenumero perdunt, dum in quibusdam frigidi apparent, ut illi concionatores, de quibus P. Bouhours in libello De recta in operibus ingenii cogitandi ratione, quorum aliquis ad probandum, juvenes quandoq; citiùs mori quàm senes, attulit illud Joan. 20. v. 4. *Joannes juvenis præcucurrit citiùs Petro sene & venit primus ad monumentum.* Alius dixit, cor hominis esse figuræ triangularis, Mundum rotundæ, adeòq; hunc illud replere non posse. Alii: apud Hebræos eandem vocem significare vitam & mortem, cum discrimine solius puncti; ideòque

ideóq; vitam à morte unico puncto distare. Christum sudasse toto corpore sanguinem, & peccata deflere ita debuisse, cum Deus totus sit oculus. Eundem tacuisse coram Herode, quia agnus in conspectu lupi perdit vocem; fuisse nudum in cruce, quia incidit in latrones; ut condemnet pompas funebres, extinxisse faces cœli solem & lunam; sepultum in lapide, ut monstret, quantum abhorreat à mollitie; post resurrectionem apparuisse mulieribus, ut eadem innotescat statim omnibus. Pleraq; ex his vitiis fusiùs traducit Caussinus Eloqu. sac. & hum. L. 2. quem adi, si juvat.

VI. Quæ contrà sunt Styli virtutes? Resp. *Ejusdem virtutes.*

1. Sit naturalis dicenti, i. e. minimè coactus, non affectatus. 2. Accomodetur rebus, juxta dicta n. 2. 3. Equabiliter procedat, ut quo tenore cœpit, eodem continuetur usque ad finem. Quo non inhibetur illa inæqualitas, quam ipsæ res postulant; aliqua enim brevius, alia fusiùs deducenda sunt; alibi argutiæ, alibi periodi, alibi incisa locum sibi vendicant. 4. Sit perspicuus. 5. Virilis, cum quadam dignitate sententiarum, & pondere verborum. 6. Omnes partes sint nitidæ, ut accuratio aliqua in excolendo appareat, neque ulla ex integro negligatur. 7. Habeat moderatè indicia ingenii, non solum in Conceptibus, ut vocant, verùm etiam in ipso modo dicendi, qualem faciunt Metaphoræ,

taphoræ, Similitudines, Antitheses, &c. 8. Ita fit in rebus magnis sublimis, ut tamen nescio quam thrasonicam elationem fugiat. Qui plura desiderat, evolvat libellum, quem Card. Pallavicinus de Stylo scripsit. Plura etiam attentæ lectio Ciceronis & aliorum melioris notæ scriptorum docebit. His tamen nec serviliter inhærendum, nec enitendum frustra, ut penitus aliquem imitemur, sed solum, ut ex eorundem observatione stylum nostrum naturalem, si qua in re vitiosus est, emendemus & expoliamus.

C A P U T III.

De Periodo & ejus partibus.

Periodus.

I. **Q**uid est Periodus? Resp. Ciceroni de Orat. ad Brut. n. 204. marginali, est Ambitus, circuitus, comprehensio, continuatio, circumscriptio. Eam deinde n. 207. describit: *Tanquam in orbe inclusa currat oratio, quoad insistat in singulis perfectis, absolutisq; sententiis.* Aliter definiri potest: Oratio, quæ pluribus constat partibus, ita inter se connexis, atque à se invicem pendentibus, ut sensus non sit perfectus absolutusque, nisi ultima pars accedat. Huic descriptioni sequentes numeri lucem affundent.

Ejus partes.

II. Quænam igitur sunt partes Periodi? Resp. Membra: membrorum verò partes sunt